



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Lvdovici Molinæ, E Societate Iesv Theologiæ Doctoris, &
Professoris, Commentaria, In primam D. Thomæ partem**

Molina, Luis de

Lugduni, 1622

Vtrum credendi, sperandi, diligendi, ac pœnitendi actus efficienter emanent à Theologicis habitibus in eo instanti quod ad ipsos vltimò disponunt, & quid sit iustificatio. disp. 44.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73915)

atur, & ad fidem, vel ad poenitentiam, vel ad ali-
quod aliud bonum allicitur, quas proinde in se ipso
experimento deprehendit homo, vt & ceteras virtutis,
tam cognoscentium quam appetentium operatio-
nes. Imò sicut, qui pulsat ostium, ea ratione pulsatur, vt
qui intus est percipiat sonum, indeque moueatur
ad aperiendum ostium: ita Deus ea ratione pulsatur ac
mouet cor, vt motus percipiatur, indeque vltimò
per liberum arbitrium moueatur homo ad consen-
tiendum motioni, efficiendumque id ad quod per
illam inuitatur, vt caratione aduersus Christum in ani-
mam concedatur: motio autem illa minimè depre-
henderetur, nisi ad eam vitaliter influerent potentia,
in quibus recipitur. Interest ergo inter ostij ac
cordis pulsationem, quòd licet vtraque, ea ex parte
quà pulsatio præcisè est, si solum efficiens à pul-
sante (neque enim motus gratiæ præuenientis, ea ex
parte quà sunt ab intellectu & voluntate, sunt pul-
sationes, neque per eas intellectus aut voluntas se
ipsa pulsant: sed solus Deus est qui per eas intelle-
ctum pulsatur & voluntatem) nihilominus ad actio-
nem pulsandi nullo modo concurrat efficiens
ostium, sed solus is, qui pulsatur, interuentu eiusmodi
actionis efficit sonum, qui si ad aures perueniat exi-
stentis intra domum, auditu percipitur: integrum
tamen illi manet aperire vel non aperire ostium: ad
rem verò, quæ est pulsatio cordis, necesse est, vt effi-
cienter concurrat cor ipsum, vt & percipi valeat, &
inde pro sua libertate, ad aperiendum cor Christo
Domino, homo moueri possit. Porro in testimonio
illo Apocalyp. 3. audire vocem Christi, non est il-
lam percipere, sed ei consentire & obedire.

DISPUTATIO XLIV.

*Vtrum credendi, sperandi, diligendi, ac poeni-
tendi actus efficienter emanent à Theologicis
habituibus in eo instanti, quo ad ipsos vltimò
disponunt, & quid sit iustificatio.*

Superest finem primæ huius concordiaë parti exa-
mine propositæ difficultatis imponamus. Vtrum
scilicet supernaturales credendi, sperandi, diligendi,
ac poenitendi actus, quibus adulti ad iustificationem
disponuntur, in quo instanti vltimò ad habitus Theo-
logialium virtutum disponunt, illic à Deo infunduntur,
efficienter emanant ab eisdem habituibus
tunc primò infusus, vt quidam volunt: an verò, vt
nos à disputatione octaua, & rursus à 36. non ob-
scure explicasse videmur, tunc non emanant ab ha-
bitibus, qui posterius natura in eodem téporis mo-
mento infunduntur, sed effecti sint supernaturales,
vltimæque dispositiones ad eos habitus, per distin-
cta auxilia ac motus gratiæ præuenientis ac excitantis
hactenus explicata: si autem post illud instans in
eisdem actibus persistamus, tunc toto tempore se-
quenti emanant ab habituibus iam infusus, meritoris-
que sint augmenti tum gloriæ tum etiam gratiæ in
primo instanti omnino gratis acceptæ. Inde verò ac-
cepta occasione simul explicabimus, quid iustificatio
sit, de quoties in præcedentibus facta est mentio.

Diuus Thomas prima secundæ q. 113. artic. 7. ad
quartum & art. 8. ad secundum. Caietanus & Bar-
tholomæus Medina ad eundem art. octauum. Sotus
2. de natura & gratia cap. 18. & in quarto d. 14. q. 2.
art. 6. & Canus in relect. de poenitentia parte prima
ad finem. in ea sunt sententia, vt dicant, vltimam
dispositionem adulti ad gratiam efficienter emanare
à gratia ipsa, in quo instanti gratia primò infundi-
Molina in D. Thom.

A tur. Quin Sotus affirmat particulare auxilium, quo
ille actus supernaturalis fit, vltimòque ad gratiam
disponit, non esse aliud, quam ipsummet influxum
gratiæ habitualis ad eundem actum in genere cau-
sæ efficientis.

Hæc sententia probatur primò. Quoniam actus,
quo adultus vltimò disponitur ad gratiam, merito-
rius est vitæ æternæ in eo ipso instanti, in quo gratia
infunditur: sed non potest esse meritorius, nisi emanet
à gratia: ergo emanat à gratia in instanti, in quo
gratia infunditur.

B Secundò, gratia gratum faciens habitus est ope-
ratiuus, agens seu cooperans, quantum est ex parte
sua, ex necessitate naturæ: sed agens ex necessitate
naturæ, præsertim si instantanea agat actione, in quo
instanti primò est, operatur, vt Sol, in quo instanti
est productus, illuminauit: ergo gratia gratum faci-
ens, in quo instanti infunditur adulto, qui per
suam operationem tunc vltimò ad eam disponitur,
cooperabitur ad eundem actum, qui in eo ipso in-
stanti producitur.

C Tertio, causæ in vno & eodem instanti possunt
esse sibi inuicem causæ, atque ad eò possunt semu-
tuò præcedere in alio atque alio genere causæ, vt,
quando aër suo motu aperit fenestram & ingredi-
tur aulam, in genere causæ efficientis prior est aëris
ingressus, quam apertio fenestræ: ingrediendo quip-
pe aperit fenestram: at verò in genere causæ dispositi-
uæ, & quasi materialis, cum fenestræ apertio, dispo-
sitiuo, conditione prærequisita sit, vt aër ingreditur,
prior est, quam aëris ingressus: item iuxta eos, qui re-
solutionem fieri affirmant vsque ad materiam pri-
mam, in quo instanti introducit forma substantia-
lis ignis, ab ea efficienter emanat calor, quo conser-
uetur in materia, atque ad eò in genere causæ effi-
cientis forma substantialis præcedit in materia suam
requisitam dispositionem: tamen in genere causæ
materialis ac dispositiua prior sit illa eadem dispo-
sitiuo in materia: exemplum etiam adhibet D. Tho-
mas in aëris illuminatione, quæ in genere causæ ef-
ficientis antecedit expulsionem tenebrarum: cum
tamen in genere causæ materialis prior sit tenebra-
rum expulsio, quam luminis receptio: eodem ergo
modo in genere causæ efficientis prior erit gratiæ
infusio, vltiorque illius influxus in actum, quo
adultus vltimò se disponit ad gratiam, quam sit dis-
positiua illa: cum tamen in genere causæ materialis
prior sit ea dispositiua, quam gratia animam infor-
met, ad eumque actum influat.

E Non defuerunt, qui cum sentirent adulti iustifi-
cationem compleri actibus virtutum infusarum af-
firmauerint habitus Theologicarum virtutum effi-
cienter concurrere ad adulti iustificationem, eaque
de causâ actus credendi, sperandi & diligendi, in
quo instanti sunt vltimæ dispositiones ad habitus, &
in quo ipsi primò infunduntur, efficienter ab eis-
dem habituibus produci. Atque id probabant ex ver-
bis illis Concilij Tridentini, sess. 6. cap. 7. *In iustifi-
catione cum remissione peccatorum hæc omnia simul in-
fusa accipit homo per Iesum Christum cui inseritur, fi-
dem, spem & caritatem: nam fides, nisi ad eam spes acce-
dat & caritas, neque vnus perfectè cum Christo, neque
corporis eius viuum membrum efficit.*

F Hinc eiuusmodi eliciebant argumentum, quod or-
dine sit quartum. Vnre & efficere membrum viuū,
efficientiam proculdubio significat: cum ergo hæc
efficientia posita non sit in habituum infusorum
informatione, qua animam illiusque potentias in-
formant, sed in eorundem habituum influxu ad
actus

*Probatur
primò.*

Secundò.

Tertiò.

Quartò.

actus affectuosè diligendi, sperandi & credendi, qui in eodem instanti eliciuntur, Christoque cum, qui iustificatur, vniunt: consequens est, vt infusi habitus efficienter concurrant ad actus illos, quando in primo iustificationis momento eliciuntur. Confirmatur, quoniam iustificatio vita est spiritualis eius, qui iustificatur: viuere autem spirituale nec esse, nec intelligi valet sine operatione spiritualis vitæ.

Confirm.

Sotus in quarto loco citato non solum confitetur contrariam sententiam esse communem, sed etiam Diui Thomæ opinionem difficilem esse, quæ intelligatur & defendatur. Medina etiam contrariam sententiam satis probabilem iudicat, aitque affirmari posse liberum arbitrium non elicere cum gratia gratum faciente vltimam dispositionem ad eandem gratiam, sed cum motione distincta auxiliij gratiæ præuenientis: atque Diuum Thomam locis citatis nomine gratiæ non intellexisse gratum facientem, sed eiusmodi particulare auxiliium. Postea verò opinionem D. Thomæ defendit. Licet enim negari non possit, D. Thom. præter gratiam habitualem, constitutuere etiã illud aliud particulare auxiliium, vt patet prima secunda q. 109. art. 7. & sequentibus, & q. 112. art. 2. nihilominus locis aliis citatis manifestè affirmat, gratiam ipsam gratum facientè efficienter concurrere ad actû liberi arbitrij, qui in instanti, in quo ipsa infunditur, elicitur. Ego etiam fateor me nunquam valuisse intelligere, quoniam pacto gratiæ ipsa gratum faciens concurrere possit ad actum liberi arbitrij, qui ad eam dispositio est prærequisita: vnde semper probabiliorem multò iudicavi communem opinionem contrariam.

Iustificatio variis receptiones.

Occasione verò quarti argumenti p̄positi, & vt res hæc tota dilucidior fiat, ante omnia explicandum nobis est, quid nomine iustificationis, de qua nunc sermo est, intelligatur. Prætermisissis verò aliis eius vocabuli acceptionibus, necnon ea iustificatione, qua quis nullo in se præcedente peccato iustus fit, quo pacto tam Angeli omnes, quàm primi parentes, in quo instanti conditi sunt, vnâ cum natura iustitiam, gratiamve acceperunt: item ea, qua iustus incrementum iustitiæ accipit, de qua Apocalyp̄. vlt. Qui iustus est, iustificetur adhuc. Eccles. 8. Ne verearis vsque ad mortem iustificari: est enim merces operi tuo. & Iacobi 2. Videris quoniam ex operibus iustificatur homo: impij seu peccatoris iustificatio, ex verbis Concilij Tridentini sess. 6. cap. 4. potest in hunc modum definiri. Est translatio ab statu lethalis culpæ in statum gratiæ & adoptionis filiorum Dei per Iesum Christum Salvatorem nostrum.

Iustificatio quid.

Quam iustificationem definiunt Concilium Triid.

Non attuli eandem prorsus definitionem Concilij eo in loco, sed eam quæ ex Concilij verbis elici poterat: quoniam dum Concilium eo in loco ita iustificationem definit, Est translatio ab eo statu, in quo homo nascitur filius primi Adæ, in statum gratiæ & adoptionis filiorum Dei per secundum Adam Iesum Christum Salvatorem nostrum: non definit vniuersim impij iustificationem, sed eam solum, qua nondum fidelis, nec originali labe mundatus, in gratiæ statum transfertur. A capite namque 14. eiusdem sessionis agere incipit Concilium de illa alia impij iustificatione, qua vir fidelis, post iustificationem primam in lethalem culpam prolapsus, iterum iustificatur. Quin Concilium Tridentinum vsque ad caput decimum quartum eam solum iustificationem infidelis adulti, modumque quo fiat, potissimum explicat, qua, dum cum solo eo dolore de peccatis accedit, qui cum baptismo sufficit, & attritio dicitur, iustificatur, vt ex cap. 6. progressuque toto est manifestum: quod ante oculos est habendum. Progressu ve-

ro illius iustificationis explicato, facile erat omnem aliam iustificationem intelligere. Vt ergo ex eisdem Concilij verbis definitionem conficeremus, quæ omnem vniuersim impij iustificationem comprehenderet, loco illorum verborum, est translatio ab statu in quo homo nascitur filius primi Adæ, diximus, est translatio ab statu lethalis culpæ.

Hanc iustificationem, ait Concilium c. 7. non esse solum remissionem peccatorum, sed & sanctificationem, ac renovationem per gratiam & dona, ead. ratione hominem per eam ex iniusto fieri iustum, & ex inimico amicam, & heredem vite æternæ. Eiusdè iustificationis subiungitur est causam efficientem misericordè Deum, qui gratuito sanctificat, signans & ungens spiritu promissionis sancto, qui est pignus hereditatis nostræ. Ad verioriam verò Christum redemptorè nostrum, qui sua sanctissima passione in ligno Crucis nobis sanctificationem promeruit, & pro nobis Patris satisfecit. Formalem autè iustitiam Dei, non qua ipse iustus est, sed qua nos iustos facit, qua videlicet ab eo donati, renouamur spiritu mentis nostræ, & non modò reputamur, sed verè iusti nominamur & sumus, iustitiam in nobis recipientes, vnusquisque suam. Quoniam enim nemo posse esse iustus, nisi cui merita passionis Christi communicantur, id tamen in impij iustificatione sit, alium eiusdem sanctissime passionis merito per Spiritum sanctum caritas Dei diffunditur in cordibus eorum, qui iustificatur, atque ipsi inhaerent. Hæc Concilium ibi. Ex quibus profectò, & cæteris, quæ eodem capite, & cap. 8. ac 10. & deniq; toto sessionis progressu subiungit, aperte constat, iustitiã, qua formaliter iusti sumus, quæq; misericorditer nos Deus iustos facit, esse habitualem caritatè & gratiam, quæ Christi meritis nobis infundit, & qua, etiã dormientes & amentes, iusti sumus.

Obseruandum autem est, verbum, facio, & quæ ex illo componuntur, interdum sumi ad significandum solum influxum ac causalitatem efficientis causæ, atque aded actionem, qua effectum attingit, & à qua formaliter efficere dicitur. Interdum verò ad significandã causalitatem aliarum causarum. Dicimus namque candorem efficere candidum, non in genere causæ efficientis, sed formalis: & gratiam, quæ est terminus formalis iustificationis, efficere gratum, ab eod; formalis effectum nomen gratiæ gratum facientis accipit.

Iuxta hæc ergo, si nomen verbale, iustificatio, sumatur vt actionè significat, qua Deus nos efficiet iustos facit, transfert; de statu lethalis culpæ in statum gratiæ & adoptionis filiorum Dei, sanè iustificatio non est aliud, quàm infusio habitualis caritatis & gratiæ, qua, tamquam actione, iustificationis effectum attingere ac perficere dicitur. Si verò sumatur, vt significat causalitatem causæ formalis, non est aliud, quàm actiuatio, seu informatio, qua habitualis caritas & gratia, à Deo infusa, actuatur & informat animam eius, qui iustificatur: ea enim actiuatione formaliter expellitur peccatum (non secus ac lumine recepto in aëre formaliter excluduntur tenebræ, quæ in ipso erant) & iustum efficit eum, quem actuatur & informat: ac proinde in genere causæ formalis ab statu peccati in statum iustitiæ & adoptionis filiorum Dei eundem transfert, atq; conuertit. Sumpta iustificatione hoc modo dicimus gratiã & caritatè iustificare, Deumque eadem gratiã & caritatè, tamquam formali causã, iustificare: tamen si infusio ipsa eiusdem gratiæ, tamquam actione, dicitur iustificare.

Ratio iustificationis à nobis definita & explicata, communis proculdubio & vniuersa est omni vniuersim impij iustificationi, quæ post Adæ peccatum fit, siue illa paruulorum sit & amentium interueniente sacramento, siue adultorum attritorum dumtaxat interueniente similiter sacramento, siue contritorum

MOLINA
D. VI

tritorum habentium supernaturalem dolorem de peccatis propter Deum summe dilectum, qui eo ipso, esto nondum sacramentum adueniat, iustificatur. Quin licet Tridentinum Concilium hanc quoque vltimam adulatorum infidelium iustificationem à capite quarto innuat, potissimum tamen explicationem iustificationis adulatorum infidelium attritorum dumtaxat persequitur: ideoque huius iustificationis ait baptismum esse causam instrumentalem.

Hinc iam facile erit intelligere, nullam esse vim quarti argumenti propositi: neque eum esse germanum sensum verborum Concilij Tridentini, quibus argumentum nititur, quem illius sententiae auctores intendunt. Enim verò nullus cum probabilitate, turòque negare potest id, quod Concilium illis verbis docuit, conuenire etiam iustificationi paruulorum, per habitusque supernaturales fidei, spei & caritatis, quos, dum baptizantur, recipiunt, vniuersi Christo, viuamque illius membra effici: cum tamen nullam vitalem operationem tunc habeant, nullumque omnino actum fidei, spei & caritatis exercent: quare vniuersi, de qua illis verbis est sermo, non est per instrumentum habitum in genere causa efficiens in actus fidei, spei & caritatis, quos iustificatus tunc exercent.

Patet etiam nullam esse vim confirmationis eadem argumento addite. Etenim in paruulis iustificationis, & in nobis ipsis dormientibus, vita est spiritalis per caritatem & gratiam, qua formaliter iusti sumus, sine vlla operatione vitæ spiritualis, quæ ab eisdem habitibus tunc emanat. Neque intelligere valeo quonam pacto, iuxta sententiam auctorum quibus eum disputamus, defendi possit, actum, qui à iustificatione in instanti, in quo primò gratiam accipit, elicitur, meritum non esse gratiæ, si, vt affirmant, à vitæ gratiæ & caritatis in eo ipso instanti efficienter emanat: idem namque actus, vltra illud instans continuatus, aut quicumque alius post gratiam acceptam de nouo elicitus, ea ratione non solum gloriæ, sed & gratiæ est meritorium, quia à gratiæ, vitæ spiritali animæ, efficienter emanat: nemo autem dicere audebit, actum illi in primo instanti, in quo gratia acquiritur, meritum esse gratiæ: quoniam eo dato, prima gratia caderet sub meritum, quod est erroneum.

Illud ad hæc est addendum, quamuis perperam, & plusquam periculosè in fide negare quis veller, quod Concilium verbis illis docet, iustificationi paruulorum conuenire: nulla tamen ratione negare posset, conuenire iustificationi eorum infidelium adulatorum, qui ex solo seruilis timore attriti, baptismum accedente iustificantur: quandoquidem illis capitibus de ea potissimum iustificatione est sermo, cuius instrumentalis causa est baptismus, vt saltem negari non possit, de ea etiam ibi esse sermonem: at verò per caritatem & gratiam, quam ea iustificatione accipiunt, ita Christo vniuntur, viuamque ipsius membra efficiuntur, vt tamen caritas nullum tunc eliciat actum: præsertim cum, si dormientes, vel amentiam baptizarentur, utpote qui ante somnum, vel amentiam baptismum petissent, gratiam similiter reciperent.

Sensus autem illorum verborum Concilij Tridentini intelligitur facile, si attendamus, vniuersalem Ecclesiam, quæ est à lapsu primorum parentum, corpus quoddam esse mysticum, cuius caput est Christus quæ homo. Per id verò homines mysticè vniuntur Christo, per quod sunt de corpore Ecclesiæ: eò quod sint eo ipso membra Christi. Id autem fuit semper fides in Christum, siue implicita siue explicita, pro diuersis militantis Ecclesiæ statibus: neque enim aliud nomen est sub celo, datum homi-

Molin. in D. Thom.

nibus, in quo oporteat nos saluos fieri: & hunc proposuit Pater propitiatorum per fidem, &c. At verò eo ipso quod quis, siue in sacramento, siue extra sacramentum, & siue paruulus sit, siue adulus, habitum suscipit fidei supernaturalem, quemadmodum efficitur pars Ecclesiæ vniuersalis, ita efficitur membrum Christi, suo capiti in eo corpore vnitum, eamque vniionem habet siue dormiat, siue vigilet, & siue fidei actum eliciat, siue non, sed impotens omnino tunc sit ad eum eliciendum, vt sunt paruuli & amentes. Licet autem fidei habitus mysticè vniat Christo, membrumque illius in corpore Ecclesiæ efficiat: nisi tamen accedat habitus spei, & caritatis, quæ spiritalis vita est animæ mortem peccati expellens, vimque ad opera vitæ æternæ meritoria tribuens, vni imperfectè, solumque constituit membrum adhuc mortuum per lethale peccatum, nullum exercere valens opus æternæ vitæ meritorium. Hinc constat habitus infusus fidei, spei, & caritatis vniere Christo quatenus homini, & quatenus apud est Ecclesiæ (de qua vniio sermo est apertè in eo loco Concilij) non in genere causa efficiens, sed potius quasi formalis: eo pacto quo forma vnit se materiæ dispositæ, & pars aquæ vnit se alteri parti: is autem, qui eos habitus nobis infundit, nēpe Deus, est qui Christi meritis, suæque misericordia nos vnit eidem Christo efficienter per eosdem habitus, tanquam per causas formales nos viuam Christi membra efficiendo. Longè alia est vniio, quæ caritati per suum actum tribuitur, quatenus amor, iuxta Dionysium, vni amatem cum re amata, illumque in eam transformat, de qua est sermo in quarto argumento proposito: eiusmodi namque vniio est cum proprio obiecto caritatis, nempe cum Deo, quatenus Deus est, & non cum Christo quatenus homo est, & Ecclesiæ caput: de qua sanè vniio sermo non est in eo Concilij loco.

Atque vt sacri Concilij mens, plenius introspectur, ratioque iustificationis magis in aperto sit, obseruandum est, institutum Concilij ab illis verbis esse, reicere ac damnare per se ipsum illum Lutherianorum errorem, quo asserant solam fidem iustificare, simulque explanare in quo sensu iustificatio interdum in Scripturis sacris fidei tribuatur. Hac de causa, cum totum iustificationis progressum à quinto capite vsque ad illa verba explicasset, docuissetque ad iustificationem concurrere fidem & spem, compleri verò per caritatem & gratiam cordibus eorum, qui iustificantur, infusam, intulit: *Vnde in ipsa iustificatione cum remissione peccatorum* (subintelligit non solum fidem) *sed hæc omnia simul infusa accipit homo per IESVM Christum, cui inseritur fides, spes & caritas.* Eius verò, quod subintelligendum dixi, subiungit continuo rationem, dicens: *Nam fides, nisi ad eam spes accedat & caritas, neque vnit perfelle cum Christo, neque corporis eius, hoc est, Ecclesiæ, vniionem membrum effici.* Quæ ratione verisimè dicitur, fidem sine operibus mortuam & otiosam esse, & in Christo IESVM, neque circumcissionem aliquid valere, neque præputium, sed fidem, quæ per caritatem operatur. Atque hanc fidem ante baptismi sacramentum ex Apostolorum traditione petere catechumenos ab Ecclesiâ, cum petunt fidem vitam æternam præstantem, quam sine spe & caritate præstare non potest. Vnde statim verbum Christiani adiuuant, *Si vis ad vitam ingredi, serua mandata.* Itaque veram & Christianam iustitiam accipientes, eam ceu primam stolam pro illa, quam Adam sua inobediencia sibi & nobis perdidit, per Christum IESVM donatam, candidam & immaculatam iubentur statim renati cõseruare, vt eam

XXX 2 proferant

Quartum argumentum soluitur.

Confirm. soluitur.

vniuersa Ecclesia à lapsu primorum parentum non corpus mysticum, cuius caput est Christus quæ homo. Fide mysticè vniuntur Christo in corpore Ecclesiæ & membra illius sunt, in tantum caritate per se.

Caritas spiritalis vita vniat anima.

profexant ante tribunal Christi, & habeant vitam æternam. Hactenus Concilium profectò iustitia & stola, quam catechumeni pro ea, quam Adam sibi & nobis perdidit, in baptismo suscipiunt, & quam candidam & immaculatam seruate iuventur, non est alia, quam habitualis caritas & gratia, quam Adamus suo peccato sibi & nobis perdidit, eiusdemq; rationis est in paruulis & in adultis baptizatis, quam proinde paruulorum nomine petunt ab Ecclesia patrini ante eorù baptismum: ea autem, vt conseruetur, indiget obseruatione mandatorum, quo tempore sub lethali culpa obligant, neq; per solam infidelitatem, vt Lutherani assererant, sed per quodcumq; aliud lethale peccatum etiam amittitur: ob eamq; rationem fides in adultis sine operibus mortua, & otiosa dicitur.

Fidei iustificatio qua ratione tribuatur.

Deinde Concilium cap. 8. sequens explicat, Paulum ad Romanos 3. in eo sensu dixisse: *iustificari hominem per fidem, & gratis: quia fides est humane salutis initium, fundamentum, & radix omnis iustificationis, sine qua impossibile est placere Deo, & ad filiorum eius consortium peruenire. Gratis vero, quia nihil eorum, quo iustificationem precedant, siue fides, siue opera, ipsam iustificationis gratiam promerentur: quia si gratia est, iam non est ex operibus: alioquin gratia, vt ibidem Apostolus ait, iam non est gratia.* Hactenus Concilium. Ecce, fides, quam dixit esse humane salutis initium, addidit esse fundamentum & radicem omnis iustificationis, atque aded etiam iustificationis paruulorum: quod sanè intelligi non potest nisi de fide habituali infusa, quæ primò vnit nos cum nostro capite (tamen si imperfectè, vt explicatum est) nôsque illius membra efficit. Cùm verò salus nostra in vnione cum nostro capite in corpore Ecclesie sit posita, illaque sit prima vnio, & radix ac fundamentum cæterorum, meritò habitualem fidem infusam appellauit initium nostre salutis, & basim, ac fundamentum eorum, quæ ita ad iustificationem pertinent, vt in iustificato permanent; suòque capiti illum vniat, à quo vita caritatis & gratiæ, quæ est integra & perfecta ipsius salus, non, nisi posita vnione per fidem, deriuatur. Hoc verò non tollit quominus in adultis necessarium sit, natura saltè, precedat supernaturalis credendi actus, quo ea, quæ sunt fidei, ex auditu concipientes, diuinæque illustratione ac auxilio præuenti & excitati, libere moueantur in Deum, credentes vera esse, quæ diuinitus reuelata ac promissa sunt, vt idem Concilium cap. 5. & 6. tradit, sicq; diuinitus adiuti vltimò seipso disponant ad fidei habitum suscipiendum, quo Christo capiti suo inserti, membraque illius effecti, salutis initium, radicemq; ac fundamentum iustificationis in se ipsis habeant.

Salutis initium & fundamentum, diuersum in Concil. Trident. ab exordio iustificationis.

Hinc iam facillè intelligitur, aliud esse salutis initium, radicem ac fundamentum iustificationis, de quo sermo est in Concilio Tridentino cap. 8. citato: aliud verò exordium iustificationis adultorum per præuenientem, excitantem ac vocantem gratiam, quæ auxiliis sit particularibus nequaquam in iustificato permanentibus, sed transeuntibus, de quibus sermo est cap. 5. & 6. præcedentibus. Illud quippe primum cõmune est omni vniversum iustificationi: hoc verò secundum proprium est iustificationis adultorum, ac, natura saltè, illud aliud in eis antecedit.

Iustificatio sumitur posse pro præuis dispositionibus supernaturaliter credendis, sperandis & petendis, quibus adultus disponitur.

Dicit aliquis fortasse, adulti iustificationem posse etiam sumi pro præuis dispositionibus actuum supernaturalium credendis, sperandis, diligendis ac petendis, quos de lege ordinaria exigit totius sanctitatis & iustitiæ parcus Deus, vt iustitiam, habitualemente caritatem Christi meritis ipse solus infundat, quæ formaliter iustificet eo pacto quo præuia alte-

ratio, ad formæ substantialis introductionem necessaria, generatio substantialis dicitur, denominatione sumpta ab introductione substantialis formæ, ad quam alteratio illa ordinatur, & ad quam est via. Adde, ad iustificationem adulti hoc modo sumptam, concurrere efficienter caritatis & gratiæ habitum in eo ipso temporis momento, in quo infunditur: non verò solum influxum auxiliij supernaturalis transeuntis: atque influxum habitus caritatis & gratiæ euehi ad esse supernaturale dispositionis vltimæ ad eundem caritatis & gratiæ habitum requisitæ.

Qui hæc ita dixerit, in primis attendat, latum esse discrimen inter præuiam alterationem comparatione introductionis formæ substantialis, in qua introductione posita est propriissima ac formalis ratio generationis substantialis, & inter præuias dispositiones adulti ad iustificationem necessarias. Præuia namque illa alteratio attingit efficienter vnionem formæ substantialis cum materia, isque qui ita alterando disponit materiam, verè dicitur generare substantialiter, ac proinde mirum non est, si alteratio illa, denominatione sumpta à termino, quem introducitur ac efficit, generatio dicatur tamquæ via ad illam: verò præuia supernaturales dispositiones, neque meritorie, nedum efficienter physice, attingunt introductionem caritatis & gratiæ, sed solum sunt conditiones sine quibus Deus meritis Christi, ex suaque misericordia non vult eam infundere: neque qui, Deo cooperante, se ipsum disponit ad iustificationem, se ipsum iustificare, sed solus Deus est, qui illum iustificat: quare quicquid Causæ 12. de locis c. 13. ad 7. & Ruardus Tapper in articulo de iustificatione, pagina 5. in contrarium dixerint, profectò nõ est quòd introductio illarum dispositionum iustificatio appellatur, sed appellada solum est dispositio ad iustificationem, solum quæ est concedendù talem adultum, Deo cooperante, se ipsum disponere ad iustificationem, non verò se ipsum iustificare: imò neq; ad iustificationem cooperare, sed solum se disponere & præparare. Quò sit, vt esto concedendù esset, caritatis & gratiæ habitus efficienter concurrere ad vltimam dispositionem ad eundem habitum, asserendum tamen nõ esset concurrere efficienter ad iustificationem: quòd vltima illa dispositio neq; iustificatio sit, neque pars iustificationis, sed dispositio ad iustificationem, quæ in sola infusione habitus caritatis & gratiæ est posita.

Deinde attendat, saltè in ea adulti iustificatione, quæ accedente sacramento fit cum sola attritione, affirmari non posse habitum caritatis & gratiæ efficienter concurrere ad vltimam dispositionem ad eundem habitum. Etenim neque actus liberi arbitrij tunc est vltima dispositio ad gratiam, sed sacramentum vnà cum illo complet vltimam dispositionem: ad sacramentum autem nemo dixerit concurrere efficienter habitum caritatis & gratiæ: neque in eo instanti est vllus actus dilectionis, vel elicitus, vel imperatus, ad cuius proinde productionem concurrere possit efficienter habitus caritatis & gratiæ, sed solum est dolor de peccatis ex solo timore seruili per longè diuersum influxum euectus ad esse supernaturalis timoris.

Esto autem admittetemus supernaturalem contritionis actum, qui est vltima dispositio ad gratiam, improprie (ne in prædicat) ea ratione appellari posse iustificationem, quia dispositio, vique est ad iustitiam, eorè non video posse cum prebilitate defendi, ad illum, quatenus vltima dispositio est ad gratiam, efficienter concurrere habitum ipsum caritatis & gratiæ, ad quæ vltimò disponit, vt ea ratione possit

MOLLINA
D. VI
4

posset consequenter dici, habitum gratiae & caritatis concurrere efficienter ad ipsi iustificationem.

Primo, quoniam si efficienter emanat ab habitu caritatis & gratiae, non video quo pacto defendi possit non esse meritum, non solum gloriae, sed etiam gratiae, ut supra deductam, est quod tamen plus quam per se in fide concederetur. Hac autem opinione data concedendum esset, etiam quatenus ultima dispositio est ad primam gratiam, esse meritum gratiae, quoniam, ut ultima dispositio est, accersitur emanare efficienter ab habitu gratiae, imò per influxum ipsius habitus in genere causa efficientis compleri in ratione ultima dispositionis ad eundem habitum.

Secundo, quoniam intelligere non valeo quoniam pacto ad actum, qui ita praerequisitus est ad habitus infusionem tamquam dispositio ad illum, ut à libero consensu & influxu arbitrii in illum pèdeat ut sit, aut non sit in rerum natura in eo ipso temporis momento, in quo est ultima dispositio ad habitum, concurrat efficienter idem habitus praexistens, & informans animam ac potentiam influentem in genere causa efficientis prius natura, quam sit idem actus, qui ad ipsum disponit praesertim cum de fide sit liberum arbitrium, praeventum, & excitatum à Deo per auxilium gratiae ad actum illum eliciedum, posse non consentire, & non elicere illum in eo ipso instanti, in quo eum elicit, & in quo est iam à Deo excitatum & praeventum, causam reddendo gratiam ita receptam, neque ulterius donum iustificationis assequendo. Quò sit, ut gratia, qua arbitrium praeventur, excitatur & adiuvatur in eo ipso instanti, in quo elicit assensum, doloremve de peccatis, quo ultimo se disponit ad iustificationis donum, neque sit habitus ipse caritatis & gratiae, quo formaliter iustificatur, neque influxus illius, sed auxilium & motio omnino distincta, antecedens tum iustificationem ipsam, tum etiam ultimam dispositionem & influxum liberi arbitrii ad illam, neque satis intelligo quo pacto libera maneret voluntas ad eliciedum, & non eliciedum actum contritionis, si prius in genere causa efficientis acciperet habitum caritatis & gratiae, influxuque illius iuvaretur ad actum contritionis eliciedum. Etenim habitus gratiae semel, priusque natura collatus, quam contritionis actus eliciatur, non potest non esse, ac proinde vel concedendum esset voluntatem non manere tunc liberam ad non eliciedum actum contritionis, vel posse adultum recipere habitum caritatis & gratiae, quin ad illam sit ultimo dispositus: quae nullus concedet.

Tertio, quoniam Concilium Tridentinum, ut supra abundè est explicatum, auxiliis gratiae praeventientis & excitantis distinctis ab habitu caritatis & gratiae, & quae postquam à Deo collata sunt, possunt arbitrii libertate cassà reddi, docet adultos disponi ultimo ad iustificationis donum, habitumve caritatis & gratiae, & tunc demum habitum infundi, quando illis auxiliis, liberoque arbitrii influxu adest ea dispositio. Ut enim omittam quae hac de re aperte cap. 5. & 6. sess. 6. docet, tertius canon eiusdem sessionis sic habet: *Si quis dixerit, sine praeventione Spiritus sancti inspiratione, atque eius adiutorio, hominem credere, sperare, diligere, aut penitere posse, sicut oportet ut ei iustificationis gratia conferatur, anathema sit.* Ecce Spiritus sancti inspiratione & adiutorio affirmat, hominem elicere actus credendi, sperandi, diligendi & penitendi sicut oportet (hoc est, ita ut sufficientes dispositiones sint) ut ei iustificationis gratia conferatur, ac proinde affirmat, iustificationis gratiam, quae aliud

Molina in D. Thom.

A non est quam caritatis & gratiae habitus, confetti praexistentibus illis actibus, quoniam dispositionibus ultimis, quae à praedictis praeviis particularibus auxiliis, liberoque arbitrii influxu dependent. Et canon quartus ita habet: *Si quis dixerit, liberum hominis arbitrium, à Deo moram & excitatum, nihil cooperari assensiendo, Deo excitanti atque vocanti, quo ad eliciedam iustificationis gratiam se disponat ac praeparat, neque posse dissentire si velit, anathema sit.* Ecce, liberum arbitrium ad eam supernaturalem dispositionem, quam cum habuerit, iustificationis gratiam, atque adeo caritatis habitum posterius natura obtinebit, affirmat à Deo moveri & excitari, utique per distinctum auxilium & influxum: liberumque ipsum arbitrium sui cooperari Deo ita excitanti ac vocanti, ut dissentire possit post eam vocationem & excitationem, si velit, neque se ultimo ad iustificationis gratiam praeparare. Nescio quid apertius dici poterit, ut intelligeretur ultimam dispositionem ad iustificationem, ad habitumve caritatis & gratiae, non fieri efficienter ab habitu ipso caritatis & gratiae, sed à praeviis illis aliis auxiliis.

B

Ut verò haec magis nota fiant, & argumenta contrariae opinionis facilius dissolvantur, obseruandum est, habitus infusus fidei, spei & caritatis seu gratiae, esse quidem non solum operatius, sed etiam, quantum est ex se, operari ex necessitate naturae: tamen non esse integras causas suorum actuum, ut est notissimum: sed in eis pendere à libero influxu potentiarum, in quibus resident, in eisdem actus. Praeerea proprium eorum modum influendi in suos actus esse alliciendo potentias, faciliusque reddendo ad suos actus producendos: haec namque est propria cooperatio cum potentiis ad eorum actus, siue actus & habitus naturales sint, siue supernaturales.

C Hinc in primis efficitur, ut nobis vel dormientibus, vel libere ab actuum exercitio cessantibus, habitus nullam prorsus eliciant actionem: atque ut per liberum influxum potentiarum vramur habitibus ad operationes, quando volumus.

D Ex eodem etiam capite oritur, ut quamvis habitus, si natura saltem, precedat influxum potentiae ad operationem, possit in eodem instanti, in quo primo exilit, concurrere efficienter ad operationem potentiae, eam alliciendo, facilioremque reddendo ad actum, quem tunc producit: nihilominus, si aliunde potentia prius natura infuset & producat actum, quam habitus adueniat, nequaquam habitus posterius natura adueniens concurrere possit in eodem instanti ad eandem operationem: eo quod quemadmodum non adiuvit potentiam eam alliciendo & promptiorem reddendo ad influxum prius naturae in eum actum emissum, ita neque adiuvare eam possit ad eum actum, ut priori influxu est productus.

E Ex priori parte huius illati ortum habuit, ut habitus fidei, spei & caritatis Angelis omnibus & primis parentibus in primo instanti in quo conditi sunt infusi, efficienter concurrerint ad actus credendi, sperandi & diligendi, quos in eo ipso instanti elicerunt. Etenim cum prius natura illos acceperint, quam eos actus elicerint: eò quòd, ut infra in hac prima parte suo loco dicemus, nulla expectata eorum praevia dispositione eis fuerint collati, sed simul Deus, ut Aug. ait, fuerit in eis condens naturam, & largiens gratiam: concurrere iure optimo poterunt cum potentiis eas alliciendo & promptiores reddendo ad influendum in eo ipso instanti in actus, quos tunc elicerunt. Idem dicendum est de habitibus naturalibus, quos primi parentes per infusionem unam cum natura à Deo acce-

... non est quam caritatis & gratiae habitus, confetti praexistentibus illis actibus, quoniam dispositionibus ultimis, quae à praedictis praeviis particularibus auxiliis, liberoque arbitrii influxu dependent.

Fidei, spei, caritatis, & gratiae habitus infusi operatius sunt, idque necessitate naturae quantum est ex se.

Habitibus cur vramur quando volumus.

Habitus angelis & primis parentibus infusi in primo instanti actus elicerunt.



perunt, quales ipsi suis viribus poterant comparare. **H**abitus nam eiusmodi, quia, prius natura illis collati sunt, quam actus exercerent, concurrere poterunt efficienter ad actus scientiarum & virtutum, quos primi parentes in eo ipso instanti eliciunt.

Habitus acquisiti non cooperantur in instanti in quo primo generantur, sed in continuatione actus.

Ex posteriori vero parte eiusdem provenit, quod licet habitus naturales, qui solis nostris viribus comparantur, operativi sint, agentque ex parte sua necessitate nature: nihilominus, ut communis fert omnium sententia, in instanti, in quo primo sunt, non influat cum potentia ad actum, quo producuntur: cum tamen eodem temporis momento eliciatur ac existat. Quia enim potentia prius natura in eum actum influit, illi quoque producit, quam habitus per eundem actum in eodem temporis momento productus existat: utique allicere & adiuuare potentiam non potest ad influxum in eundem actum prius natura emillum, atque adeo neque ad productionem actus. Si tamen potentia perseveret in eodem actu, tunc habitus semel acquisitus eam allicere, atque habitum reddit ad influendum in eundem actum toto tempore sequenti, ac proinde actus ille deinceps simul est efficienter à potentia, & ab habitu.

Habitus caritatis & gratie in instanti iustificationis impij infusus non concurrat efficienter ad actum contritionis ac dilectionis supernaturalis tunc elicitum. Cum enim actus ille, quatenus est dispositio ad habitum caritatis & gratie, natura antecedit habitum ipsum: sane prius natura à libero arbitrio auxilium gratie præuenientis excitato, præuenit, ac suffulto emanat influxus in eum actum, quam habitus impio sufficienter iam ad eum dispositio infundatur, ac proinde adiuuare non potest liberum arbitrium in eo instanti ad eiusdem actus productionem efficienter tunc cum eo influendo. Licet ergo adultus per habitus fidei, spei & charitatis, qui illi in iustificatione infunduntur, vim accipiat ad supernaturaliter credendum, sperandum & diligendum ac proinde ad promerendum non solum beatitudinem, sed etiam augmentum gratie, nullam tamen efficientiam eius facultatis exercent in actus, qui tamquam dispositiones eorumdem infusionem antecedunt, sed in continuatione postea eorum, & in actibus aliis, qui post ipsorum infusionem à potentiis de nouo producuntur. Atque id planè satis aperte innuit Concilium Tridentinum sess. 6. si attentè legatur ac expendatur. Etenim vsque ad caput decimum exclusiue, dum totum iustificationis progressum explicat, quousque infidelis adultus in iustitia constituitur, nullum omnino vestigium reperitur, unde aliquis subodorari possit ex mente Concilij iustitiam ipsam ad actus adulti efficienter concurrere, quin potius supernaturalem totam efficientiam & concurrentem distinctis auxiliis gratie præuenientis & excitantis attribui. Capite autem decimo explicata iam integrè prima iustificatione, subiungit Concilium: Sic ergo iustificati & amici Dei ac domestici facti, euntes de virtute in virtutem, conuenimur, ut Apostolus inquit, de die in diem, hoc est, mortificando membra carnis sue, & exhibendo ea arma iustitie in sanctificationem, per observationem mandatorum Dei & Ecclesie, in ipsa iustitia per Christi gratiam accepta, cooperante fide bonis operibus crescunt, atque magis iustificantur, sicut scriptum est: qui iustus est, iustificetur adhuc. Et rursus: Videris quoniam ex operibus iustificatur homo, & non ex fide tantum? Hoc verò iustitiam incrementum petit sancta Ecclesia, cum orat: Da nobis Domine fidei, spei & charitatis augmentum. Hæc cap. illo 10. Tribus verò sequentibus

Hæc eadem est causa cur in re proposita habitus charitatis & gratie in instanti iustificationis impij infusus non concurrat efficienter ad actum contritionis ac dilectionis supernaturalis tunc elicitum. Cum enim actus ille, quatenus est dispositio ad habitum caritatis & gratie, natura antecedit habitum ipsum: sane prius natura à libero arbitrio auxilium gratie præuenientis excitato, præuenit, ac suffulto emanat influxus in eum actum, quam habitus impio sufficienter iam ad eum dispositio infundatur, ac proinde adiuuare non potest liberum arbitrium in eo instanti ad eiusdem actus productionem efficienter tunc cum eo influendo. Licet ergo adultus per habitus fidei, spei & charitatis, qui illi in iustificatione infunduntur, vim accipiat ad supernaturaliter credendum, sperandum & diligendum ac proinde ad promerendum non solum beatitudinem, sed etiam augmentum gratie, nullam tamen efficientiam eius facultatis exercent in actus, qui tamquam dispositiones eorumdem infusionem antecedunt, sed in continuatione postea eorum, & in actibus aliis, qui post ipsorum infusionem à potentiis de nouo producuntur. Atque id planè satis aperte innuit Concilium Tridentinum sess. 6. si attentè legatur ac expendatur. Etenim vsque ad caput decimum exclusiue, dum totum iustificationis progressum explicat, quousque infidelis adultus in iustitia constituitur, nullum omnino vestigium reperitur, unde aliquis subodorari possit ex mente Concilij iustitiam ipsam ad actus adulti efficienter concurrere, quin potius supernaturalem totam efficientiam & concurrentem distinctis auxiliis gratie præuenientis & excitantis attribui. Capite autem decimo explicata iam integrè prima iustificatione, subiungit Concilium: Sic ergo iustificati & amici Dei ac domestici facti, euntes de virtute in virtutem, conuenimur, ut Apostolus inquit, de die in diem, hoc est, mortificando membra carnis sue, & exhibendo ea arma iustitie in sanctificationem, per observationem mandatorum Dei & Ecclesie, in ipsa iustitia per Christi gratiam accepta, cooperante fide bonis operibus crescunt, atque magis iustificantur, sicut scriptum est: qui iustus est, iustificetur adhuc. Et rursus: Videris quoniam ex operibus iustificatur homo, & non ex fide tantum? Hoc verò iustitiam incrementum petit sancta Ecclesia, cum orat: Da nobis Domine fidei, spei & charitatis augmentum. Hæc cap. illo 10. Tribus verò sequentibus

Agit de mandatorum obseruatione iustificatio necessaria, & de perseverantia in accepta iustitia dono. Illud postremò est obseruandum, quamuis dispositio vltima ad gratiam incipere soleat in adulto per primum sui esse, in quo simul caritatis & gratie habitus infunditur: moraliter tamen loquendo ad eum illum non posse tunc desinere per vltimum sui esse, sed semper continuari per tempus aliquod. Tempore ergo toto, quo actus ille post primum instanti, in quo habitus infunditur, perseverat, concurret efficienter ad eum habitus caritatis & gratie, ut sepe dictum est, ac proinde toto eo tempore est meritorius incrementi gloriæ & gratie.

Concessa maior, neganda est minor. Ut enim actus ille (præsertim cum ex influxu præuenientis gratie cum libero arbitrio sit supernaturalis) meritorius sit vitæ æternæ, satis est si in eodem instanti posteriori natura coniunctum habeat habitum caritatis & gratie, per quem redditur actus elicitus ab eo homine, qui in eodem instanti & filius adoptiuus Dei: quemadmodum enim adultus ipse per habitum, quem recipit, gratus Deo efficitur, acceptaturque in vitam æternam: sic etiam actus ille supernaturalis, prius natura efficienter elicitus, aduentu eiusdem habitus gratus efficitur & acceptatur in vitam æternam tamquam dignus per coniunctionem habitus vitæ æternæ. Imò verò ratio cur actus ille meritorius sit solum vitæ æternæ, & non gratiæ, est: quoniam gratia nulla ratione illum antecedit, ut eum, tamquam semè præexistens & fons suapte natura saliens in vitam æternam dignum incrementi gratiæ efficiat.

Dicendum est, tunc solum esse veram, quando vis ad agendum natura antecedit influxum actionis: non verò quando vis ad agendum est solum causa coadiuuans, & ad actionem minimè necessaria, atque aduenit posteriori natura, quam emanauit influxus actionis, ut in re proposita accedere ostensum est.

Et tertium negandum est antecedens, quando vnum est dispositio prærequisita ut alterum existat: talis enim prærequisita dispositio emanare nequit efficienter ab eo ipso, quod, ut existat, illam prærequirit in subiecto, in quo recipi debet, atque existere. Neque exempla, quæ in eo argumento afferuntur, id sufficienter probant.

Facile est ingressum esse in genere cause efficientis apertione fenestrate. Aliud quippe est vis impressa acti, qua mouetur & comprimitur ad fenestram, aliud motus ipse aeris, quo ad fenestram accedit, ad eamque comprimitur, aliud vis impressa fenestrate, qua fenestra aperitur, moueturque apertione motu, & aliud ingressus aeris per fenestram, qui proculdubio vltimus est effectus in genere cause efficientis. Etenim licet in genere cause efficientis prior sit influxus in aerem, quam in fenestram & mediante influxu in aerem cause efficientes influant in fenestram: effectus tamen in genere cause efficientis illum ordinem habet, qui paulò ante commemoratus est, vltimusque est aeris ingressus per fenestram. Nam cause primariæ illa omnia efficientes primò imprimunt vim aeris, qua illum mouent versus fenestram: impressio verò vis, impetratve illius, non est localis motus, sed alteratio aeris: vis autem illa eo ipso, quòd aeris resistentiam superat, illum mouet localiter versus fenestram, eumque ad illam clausam comprimit: aer autè ita localiter motus, & compressus ad fenestram, mediante vi, quam impressam habet, & motu compressionis sui ipsius

MOLLINA
D. VI
4

ad fenestram, imprimit fenestra vim alia in partem aulae interiore: cum autem ea vis qualitas sit, impressio illa est alteratio fenestrae, & non localis motus: instans vero, in quo vis fenestrae impressa tanta est, quanta resistentia fenestrae, est vltimum non esse motus localis aperiens fenestrae: quoniam tunc non est motus, & immediate post, quando vis illa resistentiam fenestrae superabit, erit motus aperiens fenestrae: eum vero motum consequitur motus ingressus aeris, in eodem quidem tempore, sed postea natura, quatenus prius est per motum illum praevium auferri in genere causa efficientis impedimentum fenestrae prohibentis ingressum, quam sequi in eodem genere causa aeris ingressum: neque enim aer suo ingressu aperit fenestram sed vis, quam fenestrae imprimit, antequam illa aperiat, aerque ipse ad fenestrae aperiens ingrediat. Idem accidit quando clauum clauo trudimus: prior namque in genere causa efficientis est expulsio clauis, qui truditur, quam ingressus alterius clauitamenti vis in clauum, qui truditur, deriuatur per clauum, quo eum trudimus.

Ad secundum exemplum, admissio resolutionem fieri vsque ad materiam primam, quamvis nisi id tam aperte docuisset Aristoteles, non sine probabilitate maxima defendi posset contrarium, cum & experimento ipso quasi tangi, ac videri oculis videatur, & non leues euitet difficultates: qua opinandi via insistentes diceremus, accidentia corporea subiectari quidem in materia prima prout facta est in actu primo per formam substantialem: attamen conditionem, sine qua non est subiectum huius numero accidentis, esse, quod forma substantiaria sit informata, hac tamen, vel illa indifferenter. Admissio tamen, vt dixi, illo pronuntio de resolutione vsque ad materiam primam, dicendum est, a forma quidem substantiaria ignis in instanti, in quo introducit in materiam, emanare calorem, quo postquam introducta est, conseruatur in materia: illum tamen numero calorem neque praerequiri in materia, neque esse prius in materia, etiam in genere causa materialis ac dispositiua, quam forma ipsa substantiaria existat. Aliud namque est loqui de dispositione requisita in materia, vt ea mediante producat forma substantiaria ignis, & haec non emanat a forma substantiaria, qua introducit, sed a generante, anteceditque in genere causa efficientis ac materialis seu dispositiuae formam substantialem ignis geniti, vt omnes admittunt: aliud vero est loqui de conditione praerequisita in materia, vt non repugnet introductioni formae generi, nempe de expulsionem a materia contrariarum dispositionum, quae secum non patiuntur formam ignis: & neque haec dispositio, seu conditio praerequisita, fit a forma geniti, sed a generante, anteceditque tam in genere causa efficientis, quam materialis, introductionem formae geniti: & aliud est loqui de dispositionibus connaturalibus formae geniti, quae per accidens emanant ab ea instanti in quo introducit, quatenus per expulsionem formae ligni fit resolutio vsque ad materiam primam, atque ita quemadmodum desinente subiecto quoad actum primum, quo informabatur, per accidens desinunt dispositiones praecedentes, ita per accidens in materiam, in qua nihil manet quod repugnet, a forma qua introducit, emanat tota latitudo suarum dispositionum, quibus in materia conseruatur: eiusmodi namque dispositiones necesse non est praecedant in materia, sed satis est, si concomitentur formam sub-

A stantialem, consequanturque illius introductionem in materiam omnibus accidentibus praecedentibus denudatam. Quare negandum est, eiusmodi dispositiones, etiam in genere causa materialis ac dispositiuae, praecedere existentiam formae a qua emanant.

Ad tertium exemplum negandum est, in aere, qui illuminatur, priorem esse in genere causa materialis expulsionem, seu non existentiam tenebrarum, introductionem lucis. Cum enim tenebrae non aliud sint, quam lucis absentia in subiecto apto illam recipere, proculdubio contradictionem implicat concipere aere sine tenebris, & non affectum luce: quare neque in genere causa materialis est prior in aere non existentia tenebrarum, quam introductio lucis.

Ad quartum argumentum negandum est, venire & efficere membrum viuum significare in eo loco Concilij efficientiam, vt ostensum est.

Similiter ad confirmationem negandum est, esse non posse vitam spirituaalem sine operatione vitae, vt ex his, quae in explicatione quaestionis propositae diximus, constat.

Ad quartum.

Ad confirm.

C Licet hoc membrum ad finem membri 13. quaest. 23. artic. 4. & 5. pag. 339. aliqua ex parte habeatur: & membro 6. eiusdem quaest. pag. 308. quia tamen plenius hic quam ibi Patres Conciliantur: hoc totum membrum quale est in Concordia hic inferendum, & pro coronide disputationi praclarissima de praedestinatione imponendum esse existimaui.

D MEMBRVM VLTIMVM.

Traditur ratio conciliandi aliqua ex parte Patres, exponendique sacras Scripturas, quae de praedestinatione loquuntur, sententiaque auctoris magis adhuc explanatur.

Quod ad antiquiores Patres attinet, vt melius intelligantur, & quoad fieri possit ad concordiam adducantur, sciendum est: Cum duo, vt haec tenus explicatum est, necessaria sint vt adultus in vitam aeternam perueniat, a Deoque sit praedestinitus: vnus, vt Deus ea auxilia, ac media ex parte sua constituerit ei conferre, cum quibus praeviderit illum pro sua libertate ita cooperaturum, vt ad terminum vitae in gratia perueniat: alterum, vt adultus ipse pro sua libertate sit re ipsa ita cooperaturus: primumque a Deo pendeat, secundum vero ab ipso adulto, eos sanctos Patres, qui tempora Pelagij & Augustini praecesserunt, ad hoc secundum attendentes, vnanimi ferè consensu asseruisse, praedestinationem fuisse secundum praescientiam boni vsus liberi arbitrij, meritorumque cuiusque, ad eumque sensum fuisse conatos interpretari Scripturas sacras.

Prædestinationem esse secundum praescientiam vsus liberi arbitrij quod modus possit intelligi.

Orta vero haeresi Pelagiana, cum Pelagius contra Scripturas sacras omnia tribueret libero nostro arbitrio, illudque solum sufficere affirmaret ad salutem: & quamvis donum gratiae postea admiserit, asseueraverit tamen, neque necessarium esse, neque conferri ad incipiendum (initium enim salutis esse a nobis per nostrum arbitrium contendeat) sed